

Pest, márczius 5-kén 1854.

A 'Vasárnapi Ujság' hetenként egyszer egy nagy negyedréti iven meg fog jelenni. Előfizetési díj helyben : márczius, aprilis, május és június hónapokra, azaz : négy hónapra 40 pkr. (Házhoz küldve 1 pft.) — Márcziustól fogva utolsó decemberig, azaz : tíz hónapra 1 ft. 40 kr. pp. (Házhoz küldve 2 ft. 24 kr. pp.)

Postán elküldve minden egyéb költség nélkül : márczius, aprilis, május és június hónapokra, azaz : négy hónapra 1 pft. — Márcziustól fogva utolsó decemberig, azaz : tíz hónapra 2 ft. 24 kr. pp. — Az előfizetési díj az alulírt kiadókhöz bérmentve utasítandók. — Landerer és Heckenast, kiadók (Egyetem-utca 4. szám alatt).

Omer basa.

Lapunk programjában megígértük az olvasó közönségnek, miszerint a tőlünk kikerülő cikkek sok mindent fognak tartalmazni, a mi a költészet, művészet, gazdaszat és napi élet körében nevezetességgel bír, s alig hisszük, hogy e sokoldalú ígérletünket egyszerűbben válthassuk be, mint e soraink alatt lovagló férfiú életének leírásával.

A harc a költészet legmagasztosabb neme; a süvöltő golyók, a dörgő harcrobaj, a kardesattogás és a halálhürgés rész concertjében ott találjuk Omer basát.

A műárosok boltkirakatain ott látjuk arczképét; tehát a festőművészet is tárgyát leli benne, sőt miután Szent-Pétervárott

jelenleg illy című darabot adnak elő : „a szinopei esata,“ nem valószínűtlen, hogy Sztambulban egy másikat fognak színre hozni : „oltenitzai ütközet“ czime alatt, s így a művészet minden ágai összeköttetésbe jönnek Omer basa nevével.

Azt pedig említenünk sem kell, hogy széles ez országban zsirnak, tojásnak és lisztnek nevezetes haladása a drágaságban mind nem történik meg Omer basa nélkül; ilyenforma a gazdaszat, konyhaszat és kereskedés minden ágazatai befolyása alatt állanak, s kötelességünkké teszik e férfiú életének megismer-tetését.

Született e hadvezér 1801-ben Horvátország Vlaski helységében, az ogulini kerületben, hol atyja aligazgató volt, s családi nevének nevezték Lattász Mihálynak. Ifju korában Erdélyben

MAGYARORSZÁG
Szerkesztősége
VIII, SANDOR UTCA 2.

a
ugy
okat,
bun-
ires
vz.

végzé tanulmányait, a *károlyfehérvári* matematikai intézetben, s onnan a hidásztetbe tétetett át. Itt szerzé legelső katonai ismereteit. 1830-ban atyjának egy hibás lépése következtében elkeseredvén, Törökországba ment, s ott a mohamedán hitre tért át, mellé nek azóta is igen buzgó pártolója. Az akkori szeraszkiér *Khosrev* basa megkedvelé, s gyámleányát, egy gazdag jancsárfőnök utódát, kit 1827-ben fejeztek le, nőül adta hozzá. Omer basának nincs is több egy neje, s az európai szokás szerint viseli magát, s nincs a háremi elzárásra kárhóztatva. A török hadsereg akkor kezdetett európai minta szerint újra alakítani, s ebben Omernek nagy része volt, kit néhány év múlva már mint ezredfőnököt találunk, s 1846-ban egész tartományok biztattak reá. Törökországban nincsenek születési előjogok, esze és vitézsége után a legszegényebb az ország legelső férfia lehet. Ez évben a szyriai és albán lázadások szolgáltattak neki alkalmat hadvezéri tehetségének kitüntetésére, mellyek után Kurdistan meghódítására küldetett ki, s azt végre is hajtá. 1851-ben Bosniába küldetett, mellynek főnökei nem akarták elfogadni a *tanzimatot*, így hívták a diván által adott új rendszert, melly alkalmossal igen csekély haderővel leküzdé a tartomány beyjeit. Ez után következett a Montenegró elleni hadjárat, mellyet Ausztria közbenjárulása félbeszakított. Jelenleg az európai összes hadseregek vezényletének élén látjuk őt állani, s hogy a hír sokat beszél róla, bizonyítéka annak, miszerint *nem ok nélkül* beszél.

Nem tartjuk fölöslegnek némelyeseményt e hadvezér életéből feljegyezni, még pedig a maga egyszerűségében; — az összes események megítélése a historia dolga, az is csak a bevégzett pályafutás végén.

Omer basa Európa legtöbb mivelt nyelvén beszél, francziául, németül, olaszul és magyarul is.

Eleinte Husszán basa fiainak volt nevelője öt évig, azután irnok a portánál.

1845-ben az albán lázadókat tönkre verve, főnöküket *Gyuléká* vezérkarával együtt elfogta; ezen Gyuléká lett később legnagyobb kegyence, s a montenegrinok elleni hadjáratban ölelt meg. Halálát a vezér soha sem bírta elfeledni.

Egy év múlva a drúz vezért *Bebderhámát* fogta el nyílt csatában.

Majd a *rajahk* lefegyverzése s *Montenegró* körülfogása tevé őt hírhedté.

Jelenleg az aldunai csatatérről hordja szét nevét a hír.

Vezéri tehetségei el vannak ismerve.

Magánykörében nyájásnak, eszesnek rajzolják. Alakja hősi, tekintete átható.

Katonái szeretik; eljár sátraikba s neveiken szólítja őket s ételeikből eszik.

Nejét gyöngéden szereti, s kis leánya *Emineh* gyakran kíséri őt, midőn a tábor körül őrzőjáraton lovagol. Néha nyitott kocsiiban látni, kis leányát ölében tartva; másszor egyedül jár egyik őrszemtől a másikig, csak egy csatlósa kíséri hosszuszáru pipájával, mint épen képünkön látható.

Jellemzi őt azon tette, a mit a bosniai győzelme után feljegyzének róla.

Gyuléká, kegyencz alvezére, a maga albanjaival megtámadta a lázadókat *Ivánska* város előtt, s kiverte őket onnan. Ekkor a győztes arnauták a viadal hevében kirablák a várost, s a foglyul esett nőket és gyermekeket is magukkal terelték. Omer basa ekkor maga elé parancsolá a lakosságot; azok remegve jelentek meg előtte. Az arnauták azt hitték, hogy ezeket is kifogja közöttük hadi zsákmányul osztani; s kölesönös lón a bámulás, midőn a basa azt parancsolá a fogoly lakosoknak, hogy keressék ki az elrablott jószágokból kiki a magáét, és térjenek azzal vissza a magok lakelyére. Tizenöt görögnek pedig, kik a rablott holmire már előre megalkudtak a katonákkal, jó verset veretett a talpára.

Mint mondják, a pompát nagyon szereti, de azt is mondják, hogy van módja benne. Fentebbi képünk egyébiránt ez állításunkat nem igazolja, s úgy hisszük, a képnek van igaza. A régi török fényűzés helyett, mit a *pompásnak* nevezett Szolimán alatt láttak elődeink; a török is azt tartja, hogy sokkal jobban ékesíti a katonát a vas, mint az arany.

Vezéreszék.

Bizonyára én is szeretem, hogy magyar embernek születtem s ha még egyszer újra születnék s beleszólásom volna, megint magyarnak születnék.

De azért távol vagyok attól a gondolattól, hogy a kik nem születtek magyarnak, azokat minek szerencsétlen embereknek tartsam.

A magyar ember bizonyára bír mind azon tulajdonságokkal, mik *becsületet*, *hírt*, és *jóllétet* szereznek, de azért épen semmi szükség sincs arra, hogy e tulajdonokat másokban el ne ismerje.

Semmi sem volna korszerűtlenebb eszme, mintha mai időkben, midőn minden nép a miveltség valódi értéke által iparkodik magát a világban sokat jelentővé tenni, mi magunkat gögösnek mutatnók mások törekvései irányában.

Ha mi azt állítanók, hogy *különb gyagból* vagyunk gyúrva, mint például *horvát* és *szláv* polgártársaink s avult példabeszédekkel iparkodnók fenntartani a nemzeti büszkeséget; két rosszat követnénk el: — egyet magunk iránt, másikat polgártársaink iránt. Egyfelől magunkkal elhitenők, hogy *csupán* születésünk által olyan előjogokkal ruházot fel bennünket a természet, mellyek minket minden más népele fölé emelnek legkisebb fáradságunk hozzájárulása nélkül s azt nyernők vele, hogy a *nálunknál nagyobbak* kinevetnének; másfelől megbántanók azon honfitársainkat, kikben a nemzeti miveltég utáni törekvés épen olly tiszteletre méltó, mint mi bennünk s azt nyernők vele, hogy a *nálunknál kisebbek* bennünket gyödlőnének.

Már pedig nekünk *szeretetre* van szükségünk.

Azért ha a magyar faj életre valóságát be akarjuk bizonyítani (és be is fogjuk bizonyítani) ne kezdjük azt a tőlünk idegen nyelvű fajok *higunyolásával*; hanem azzal, hogy tudjunk nekik példát mutatni a közös miveltég felé való haladásban; s ha látjuk törekvéseiket, nyujtsunk segédkezt nekik.

Ha a magyar *szorgalma* által magánk *jóllétet* szerez.

Ha *esse* által magát *tekintélyessé* teszi.

Ha *miveltége* által *eléri* a legelső néeket.

És ha mind e törekvésben karöltve halad a nálánál nagyobbakkal és kisebbekkel.

Akkor bizonyította be, hogy *életre* vltó.

Akkor büszkesége árán vásárolt szeretetet és a mi a szeretet alapján fekszik, az a legerősebb fundamentomra van építve.

A magyar fajnak egy nagy hivatása van.

Hivatása bebizonyítani, hogy a *keleti* fajok *menyire* *hépe*sek a *miveltés*gre?

Ez által mindig a világ szeméi előtt fogunk állani.

És e hivatást csak szellemi és anyagi tehetségeink kellő kifejtése által fogjuk elérhetni, nem pedig *üü* öndicsérgetés által. Azt állítva, hogy Istennek *választott népe* vagyunk, kiket saját törekvésünk nélkül első hely illet a világban, magunkat ámitjuk, másokat elidegenítünk.

Hanem ha azt mondjuk, hogy leszünk *oly jók*, mint *akárki más*, akkor igazunk van és ha fáradatlanu törekszünk azon ajándékait a természetnek, miket *népünk szívébe*, *lelkébe* s *haszánk földébe* gazdagon lerakott, kellőleg felhasználni; — akkor valóban be is bizonyítandjuk azt.

Az utolsó Czigányország.

ELBESZÉLÉS. JÓKAI-tól.

Szegény, szegény hegedűsök ti!

Kik vándoroltok az egész világban és vándoroltok nemcsak hazátlanul, hanem még mezitláb is, vagy pedig ollyan csizmában, mellynek már más félre gázolta a sarkát.

Kik mulattattok boldogot boldogtalant, s *cerében* viselitek érte boldognak boldogtalannak avult köntösét.

Kik laktok a falu végeken, mint semmi népez sem tartozó nép, — kiket tegez minden ember, de senki sem tart rokonának, — kik idegenei és jövevényei vagytok ivadékról ivadékra minden földnek.

Kik megszoktátok a pironkodó szót, a fázást, éhezést s éltek megpanaszolt kegyelemkenyéren — és a mi kezebb a piron-

gató szónál, hidegnél, éhségnél, kegyelemkenyérnél: — kik sehol sem mondhatjátok: „ittthon vagyunk.“

Vajh! Volt e valaha olyan ország, mellyben ti voltatok az urak?

A hol vajdáitok előtt meghajolt az utczán minden ember, s sarkantyúitok pöngésére kinéztek kapuikon az asszonyok?

A hol nem laktatok a falu végen, hanem benn a városokban, fényes palotákban, állatfejekkel czifrázott oszlopu, kacskaringós tetejű, talitarkára festett aranyos ezüstös palotákban?

A hol nem parancsolt veletek a kisbíró, öregbíró, szolgabíró és az ő hajdúi, hanem ti magatok tartottatok törvényt kerek piac közepén, s a tisztos kondor szakállu vajdák bölcs ítéleteit irástudó bölcsök jegyezték fekete táblára egymást öklelő igazi cigány betűkkel?

A hol nem viseltetek olyan ruhát, a mit más ember már elnyűtt, hanem lehúztátok a párduczna és a káguárnak az ő bőrét, s azzal övedzétek körül derekaitokat, asszonyaitok pedig, az ő szép rózsaszínűre festett ujjai hegyével olyan fehér kantusokat szöttek fontak az angorajuhok ezüstös gyapjából, mint a hegyekre esett hó, s viselték azokat szépen kivarrva himes virágokkal, egész földig körülszegve szíronyos szalaggal, s csinosan körültekerve a karcsu derekakon, hogy a szép gömbölyű vállak s az ideges sima karok szabadon maradjanak?

A hol, ha hegedültetek idegen nemzetnek, hegedültetek neki karddal és dárdával, s hogyha vándoroltatok szomszédok földére, nem az kergetett el benneteket, hanem ti kergetétek el őt.

A hol téjjel mézzel folyt a patak, kövér vaddal bővelkedett az erdő, magától termett a föld, aranyat ezüstöt kínáltak a hegyek, s a mi többet ér tejjél vajnál, aranynál ezüstnél, a hol azt mondhattátok „ittthon vagyunk?“

Vajh! volt-e ilyen ország valaha?

Messze, Ázsia közepén, hol a Hindu Kush hegyei a Ganges szent vizei előtt megnyílnak, a szakadékos vizomlásokon át kereszttül tekintve, egy boldog tartomány képe áll előttünk, mellynek neve Zingara.

Boldog ország, áldott ország; ege nyájas, földje zsiros, tavasza virágosabb mint másutt, nyara enyhébb és ösze gazdagabb.

Hol a mi kertjeink ritka gyümölcsfái erdőszámra nőnek, s a mi drága csemegéket mi csak a boltokban látunk, aszalva, préselve, — azokkal ott a házi állatok hiznak.

Még a vadak is szelidebbek mint minálunk. A szép hosszú szőrű kecskejuhok tavasszal lehányják nyirni gyapjaikat, s öszig semmi gondja rájuk a gazdának; a fecske ennyivaló mézgából készíti fészket, mit Európában, mint csemegét, drága pénzen adnak; a nyul nagyobb, a farkas kisebb mint nálunk, a fák derekaiból édes ital csorog, ágaik közt tejes gyümölcs terem, virágaikból méz csepeg, tobozsaikból ruhának való gyapot fakad, kérgeikből becses festék ömlik, leveleikből drága ital készül.

A hegyek gyomrai aranytól terhesek, s hogy az embernek még a kereséssel se legyen nagy dolga, kimossák azt onnan a patakok s elszórják a parton.

Ujabbkori utazók, kik e földet sürűbben kezdik látogatni, mióta a hatalmas Anglia Kelet-India urává tette magát; — gyakran emlegetnek egy nagy kiterjedt várost, mellynek még most is bámulatos romladéki ott látszanak a szent folyó partján két felől. Egy roppant köhid két oszlopa még most is kiáll a vízből, melly a város két partját egymáshoz kötötte.

Körül sürű erdő terül, a beomlott paloták közepéből nagy pálmafák nőttek elő, mintha iszonyu nagy cserepekbe volnának ültetve óriási virágok, a chinafa és a fahéjfa bokrok elleptek minden utcát, minden piacot s a legmagasabb bolthajtásokról hosszú kapaszkodó növények szárai csüggnék alá tarka virágokkal. Messze, messze az omladékokhoz nem lakik semmi emberi lélek, a legközelebbi rongyos falu tíz mérföldnyire van hozzá.

Az utasok csodálatra méltó rajzokat közölnek az épületekről. Szépségük nagy részint lekopott már, de a maradványokból is kivehetni, hogy itt egykor nagyra törőkvő boldog emberek laktak, kiknek módjukban állt lakásaikat faragványokkal, virágok és állatok kivéssett alakjaival felczifrázni, s a kik e tömör, vastag oszlopokat, e nagy márványdarabokat egymásra halmoz-

ták, azok sokáig akartak e földön lakni; — s ime házaik túléltek uraikat, s az épületek még állnak, a midőn már senki sem tudja, hogy ki lakott azokban?

A tizenegyedik század vége felé még e város palotáiban vidám zene hangzott; ezen rombadült épületek mind megvoltak népesülve s éjjel nappal olyan zaj volt e városban, mintha egyremásra lakodalom volna.

Évek és századok óta, miket senkinek sem jutott eszébe számlálni, lakott itt egy szép olajbarna arcú színű népfaj, melly híres volt a Ganges vizétől a chinai falig három dologról. Egyik volt papjainak jóslata, másik költőinek éneke, harmadik bajnokainak vitézsége.

Mert három osztály volt közöttük, egyik a bűbajosoké, ez volt a legfőbb, másik a költőké, harmadik a harcosoké és mindenik osztálybelinek a fia azzá lett, a mi volt az apja, s egyik osztályból a másikba átlépni nem lehetett, sem pedig a bűbajos leányát katona el nem veheték, a ki alacsonyabb osztályból valónak tartott. Az utolsó osztály, melly a néphez sem számítottak, volt a földmivelőké, és azokat lenézte a többi három, s azoknak be sem volt szabad lépni az elébbiek küszöbén.

Egy uralkodója soha sem volt e népnek, hanem a melly földön valaki leghatalmasabb és legbölcsebb volt, ott uralták. Itt a bűvészt, amott a költőt, másutt ismét a hadvezetőt.

Azon időben, mellyről e történeteket írjuk, egész Zingarában ismeretes volt e három név: Ruhiva, Csalaróda és Mange.

Ruhiva volt a legvénebb bűvész, ennek volt egy szép leánya: Palamira, és ezt szerették ketten, Csalaróda, a költő és Mange, a bajnok.

A leány pedig szerette mind a kettőt, és nem tudta elhatározni magában, hogy mellyiket szereti jobban? mert ha a költő szépen tudott is énekelni karcsu termetéről, mellyet a szellőtől ingatott virágszállhoz hasonlított, földig érő fekete hajzata tekereseiről, mellyet az égből aláeresztett tündéri hálóknak nevezett; ámde a bajnok tudott hozni tarka selyemruhákat e magasztalt termetre, s ragyogó gyöngyöket fekete hajába; s a millyen szépen tudta verni a költő a kifeszített hűrt vékony pálczikókkal, olyan szépen tudta verni a bajnok az ellenséget éles görbe karddal, s egyiknek a hirtelensége sem volt kisebb, mint a másiké, s egyik is olly forrón szerette, mint a másik.

Lőn azonban, hogy egy napon csodálatos tünemények mutatkoztak Zingarában. A mint a nap lenyugodott, az ég még sem sötétült el, hanem a távoli Himmelaya bérczetőin, miknek örök havas homloka az eget látszik érni, valami veres fény visszaverődése látszott egész éjjel, egész reggelig.

Napok mulva megtudták, hogy mi volt ez a tünemény?

A rettenetes Tamerlán jó azon tájfelől vége-láthatatlan tájárorszáival, s körül feléget erdőt és falut az ellenség földjein, hogy sem ember, sem állat azon ne lakják többé.

Jaj te néked szegény Zingara!

(Folyt. köv.)

Pesti levelek.

I.

Kedves urambátyám! Még most is fülemben cseng az ön keserű panasza, mellyet utolsó Pesten létekor hozzám intézett. „Csak egy őszinte egyenes szót hallanánk már egyszer, öcsém! — kiáltott fel ön. — Annyi a czifra beszéd, annyi a kőszó hir és üres mendemonda, hogy ugyancsak ember legyen, a ki kiokosodjék belőle. Itt Pesten is akárkivel állok szóba, akármellyik újságlapot veszem a kezembe, csak azt látom, hogy a ki csak megszólal, már maga is alig veszi észre, hogy mást mondott, mint a mit valóban akarna vagy kellene; azok az újságok pedig úgy kirakják vagy pedig beburkolják s takargatják a mondókájokat, hogy utoljára is csak egy halom czifra szűrt, köpönyeget és bundát lát az ember, a nélkül, hogy sejtene, mi van alatta!“

Erre azután félretolta ön a pipáját s elkezdte azt a híres ódát, mellyet Berzsenyi irt nagy haragjában a magyarokhoz, olly időben, midőn épen olly háborus időket éltek, mint mi most. Azután szóltanul ott ülénk mindketten s miután egy darabig farkas szemet néztünk volna s gondolatink ismét hazakerültek, mit volt mit tenni? szép csendesen újra rágyújtottunk.

Azóta, hogy ön hazafordult a Mátra aljába, sokszor visszagondoltam amaz estére. S nem mintha azóta megtaláltam volna, nyitját a dolognak vagy orvosságot fedeztem volna fel ellene — nem, távol vagyok illy nagy gondolatoktól! — hanem azt hiszem, hogy gondjaink elűzésére végre csakugyan egyéb módot is találunk az elnémulásnál, meg a pipáragyujtásnál.

Álljunk neki a munkának s mondjuk el egyenesen, a mi a szívünkön fekszik, hogy ne legyen találós mese, a mit gondolunk. Könnyen érti egymást a magyar ember, ha akarja. Ez volt az én véleményem, midőn a tollat kezembe fogtam, hogy önnek ez ujság lapjain vasárnaponként röviden elbeszéljem, a mi nevezetesség történt a mult héten Budapesten, vagy a mit itt látunk, hallottunk, olvastunk.

Mielőtt azonban rátérhetnék a krónikairásra, meg nem állhatom, hogy egy ohajtásomat előre ne bocsássam. Annyira agyba főbe dicsérték néhány év óta a magyar embert itthon is, meg a külföldön is; sok jó tulajdonságait — a mellyeket nálamnál senki jobban nem becsül — annyi tömjénfüstbe fulasztotta az a temérdek sok jó emberünk, hogy bizony már alig tudja az ember mikép rakja a szót, ha egy kis keserű mondanivalója van s nincs mézes madzagja. Pedig az isten mentsen meg a kényeskedéstől meg az elbizakodástól.

Csak azt akarom most mondani, hogy akármi szépet és jót higyjünk a magyar emberről, de azt nem mondhatja róla legjobb barátja sem, hogy *olvasni szeretne!* Hej pedig ha még ez a tulajdonság is meg volna bennünk, már akkor azután kissé bátrabban hasonlítottathatnók egymást más nemzetekhez. Nem követem azokat, a kik minduntalan az angolokat és francziákat hozzák fel példaul, mint a kik száz meg százezer példányban veszik a könyveket és hirlapokat, vagy Amerikát, hol majd minden falunak meg van a maga külön ujsága s majd minden vasuti állomásnál találhatók könyvboltok, mellyekben kiki válogat magának utravalót lelke táplálására — nem akarok ezekről szólani, mert sokan azt mondhatnák: könnyű nekik! annyi milliónak! olly hatalmas nemzeteknek! S ezt el is kell ismerni, ámbár más részről be van bizonyítva, hogy nálunk aránylag több az iskolába járt, olvasni tudó ember, mint különösen a francziák között, és csak azon kell elesodálkoznunk, hogy hova vesz hát nálunk az a sok iskolázott hazánkfia, ha a könyvvásáron nyomat is alig látjuk?

De mondom, nem akarom azokat a hatalmas nemzeteket példaul felállítani. Nézzünk szét a kisebbek táborában, olyanok között, a mellyek számra nézve velünk állanak egy sorban. Ime itt a mi szomszéd török atyánkfia, kit olly vad barbárnak szeretnének némeltyek kikiáltani. Mennyire szeretnek a törökök olvasni, bizonyítja az is, hogy Konstantinápolyban magában 13-féle hirlap jelenik meg. Nálunk Pesten is teng-leng vagy tiz, de a mellynek legtöbb olvasója van, még az sem mondhatja, hogy még legalább tizszer annyi ki nem kerülhetne ez ország népességéből. A mindennapi kenyérrel együtt kellene egy ujságlapnak járnai minden felnövekedett, életre való ember házába. De a törökök még többet is tesznek: könyveket is olvasnak. Van nekik 1851 óta egy akademiájok vagy tudós társaságok is, mellynek az a kötelessége, hogy a török nemzeti irodalmat minden módon emelje, a hazai írókat serkentse, a külföldi jobb tudományos munkákat pedig jó török fordításokban ismertesse; a mellett figyelemmel kell lennie arra, hogy a könyvek közönségesen érthető török nyelven irassanak, úgy hogy az ország valamennyi vidéke és néposztálya olvashassa. Az írókat azután tiszteletben tartják s becsületesen jutalmazták, még pedig nemcsak pénzzel, hanem egyéb polgári kitüntetésekben is részesítik. Bizony tultesz rajtunk a török!

S ha most e déli országról egy pillanatot vetünk észak felé, ott találjuk Svédországot, mellynek területe Norvégiával együtt megmérkőzik ugyan hazánk kiterjedésével, de az ország nagy része olly lakhatlan vidékekből áll, hogy népessége nem teszi a mi népességünk felét sem. S ez országban még is 130 különféle hirlap jelenik meg, s találja meg ezer meg ezer olvasóit, palotákban és kunyhókban egyaránt. Sőt többet mondok. Szomszédjában az a kis Finnöld (Finnland), mellyen a velünk nyelvokon finnek laknak, alig számlál többet másfél millio lakosnál, s benne még

is 17 ujság tudott megélni a mult évben, 10 svéd, 7 pedig finn nyelven. Minek szóljunk azután az angolok, francziák s németekről, mikor ezekkel a kisebb népségekkel sem állhatjuk ki a versenyt?

Már pedig én azt hiszem, kedves urambátyám, hogy ez többé így nem maradhat, hogy ennek is meg kell változnia. Itt az idő, hogy a magyar ember megértse igaz érdekeit s napi szükségének egy nagy részét szorgalmas, folytonos olvasással fedezze. De elég erről mostanra ennyi. Úgy is kifogytam már a papirosból.

Még csak azt írom meg, hogy a farsangot mult héten szerencsésen eltemettük. Régen nem volt az olly zajos és jókedvű, mint ez idén, pedig minő hosszúra nyult. Volt költség és fényűzés, pedig minő drága lesz napról napra minden a piacon. Szegény feleségem naponként panaszoja, hogy a mit a mult évben még váltó forintjával fizetett most pengő forinton is alig kapja. Háborúról beszélt az egész világ és közlő véres időkről, s még is úgy tánczolt, hogy se vége, se hossza nem volt. Bizony furcsa idők! Hanem azért ha eddig megéltünk, majd csak ezután is megsegít az Isten!

A viszont találkozásig!

□

Két császár rokonsága.

A franczia császár és török szultán most nem csak jó egyetértésben vannak egymással, hanem már azt is kisütötték, hogy a két fejedelem vérségi rokonságban is áll egymáshoz. Ez kissé regényes eseményen alapul, melly hogy érthetőbb legyen, néhány történeti adatot kell előre bocsátanunk. Tudva van ugyanis, hogy a mostani franczia császár, III. Napoleon, nagyanyja I. Napoleon első neje, Josephine császárné volt. E császárnénak első házasságából származott Hortense, ki különös kedvence volt I. Napoleonnak s ennek világosan kifejezett kívánatára ment nőül öcséséhez, Bonaparte Lajoshoz, melly házasságból eredt aztán Lajos Napoleon vagyis a mostani III. Napoleon császár.

Az említett Josephine császárné 1766 született Martinique szigeten. E szigeten régi franczia telepítvényeken tekintélyes és gazdag franczia családok laktak, s egy illyenből származott Josephine is, hogy későbbi időkben a franczia császári trónt díszítse. De a sziget egy másik, szintén első rangu családjából eredt Abdul Medsid török szultán nagyanyja is. Ezt még kalandosabb események juttatták trónra, mire nézve a következő adatok jutottak eddig köztudomásra. Martinique sziget egyik legregibb s legtekintélyesb családainak egyike a Dubuc de Rivery család. Itt jött világra Dubuc Aimée kisasszony, ugyanazon évben, mellyben Josephine császárné, azaz: 1766. Aimée kisasszony 9—10 éves volt, midőn szülei, hogy hozzáillőbb nevelésben részesítsék, Franciaországba küldték. Arczképét, mellyet ekkor készítették, még most is bírja a család. Senki sem hitte ekkor, hogy a távozó leány hazáját és kedveseit többé viszon nem látandja. S mégis úgy történt. A fiatal leány Franciaországba érve, a Nantes városi apáca-kolostorba adatott, s itt az akkori idők kívánataihoz mért kitünő nevelést nyert. Az apácák nem győzték eléggé dicsérni a szülékhez irt leveleikben növekedőknek mind növekedő szépségét, mind észtehetségeit. Végre a nevelési pálya bevégeztetvén, a szülék 1784-ben, midőn 18. évét érte volna el Aimée kisasszony, haza hívták leányukat.

Azonban a bájos szűz nem omolhatott többé szülei karjaiba, nem láthatta viszont szigethazáját. A hajó, melly haza volt őt szállítandó, utközben sérülést szenvedett, s az utasok legnagyobb veszélyben forgottak, midőn egy Majorca sziget felé vitöröző hajó épen jókor érkezett oda, hogy magába fogadja őket. S ez új hajón már-már a kitűzött kikötőbe értek, midőn új és veszélyesebb baj környékezte őket. Akkori időkben még napirenden valának a tengeri rablások s a nagyhatalmasságok tengeri rendőrsége még nem tartá féken az emberek barbár vágyait. Épen azon pillanathban, midőn a hajó a kikötőbe volt evezendő, egy algiri kalózhajó fogta körül s tulerővel birván, a rajta levő utasokat, köztök Dubuc kisasszonyt is, foglyok gyanánt hurcolta el. A szép hölgy e szerencsétlensége azonban nem sokára ritka szerencsének lön forrása. Algirba vitték, hol nem sokára a

fejedelem figyelmét vonván magára, ez pénzen megvásárlá s ajándékol küldé a szép rabléányt a török szultánnak. Bármennyi szenvedéseken mehetett is keresztül e fiatal kebel, míg helyzetét valódi ismerheté meg, rendkívüli szépségének s tehetségének a serail számos rabnói között nem sok fáradságába kerülhetett, az akkori szultán Abdul Hamed figyelmét lekötöni. Ez nem sokára kedvencz szultánnővé emelé. Így történt, hogy a Martinique szigetről, francia családból származó Dubuc Aimée kisasszony II. Mahmud szultán anyja s a most uralkodó szultán Abdul Medsidnek nagyanyja lön. Miveltségénél fogva igen nagy része van azon reformokban, mellyekkel később II. Mahmud Törökország polgárisodását igyekezett előmozdítani. Ő adta fiának azon nevelést, ő csepegtette belé azon elfogulatlanabb világnézeteket, mellyek által a korábbi szultán annak idejében Európa figyelmét és méltánylatát érdemelte ki. — Az anya szultánnő (valideh) 1817-ben halt meg s fia ekkor pontos adatokat igyekezett szerezni anyja származása felől Martinique szigeten. Miután pedig e szigeten minden előkelőbb család kisebb nagyobb rokonságban áll egymással, a mostani francia és török császárnak nagyanyai részről rokonsága is bizonyos, legalább felette valószínű.

Irodalmi ismertetések.

E rovatban olvasóink sem kimerítő, sem tüzetes bírálatokkal nem fognak találkozni. Ez túlhaladná lapunk körét. Célünk csak az lehet, hogy irodalmunkat figyelemmel kísérve, kiemeljük a szempontot, melly valamely könyv felfogását elősegíti, s egy pár megjegyzésben némi tájékozást nyújtunk annak becsé iránt. Szükség, hogy a magyar néphez, melly olly lelkes buzgalommal csüng irodalmán, józan szó intéztessék. E szükség akarjuk pótolni. Elveink és irányunkat ismertetéseink folytán lesz idő bemutatnunk. Ezért minden hoszasb programmnélkül megkezdjük szemlénket.

Toldi, költői beszély tizenkét énekben.

Irta Arany János. Második kiadás. Pest, 1854. Kiadja Heckenast Gusztáv. Ára 1 pft.

Alig van irodalmunkban mű, melly költőibb, magyarabb s nemesebb irányu volna, mint Arany „Toldi”-ja. Három olly érdem, melly népköltőt kétszerte nagygyá tesz. Méltán koszoruzta meg „Toldi”-t 1847-ben a Kisfaludy-társaság, méltán fogadta tapssal a nemzet s méltán jelent meg már német nyelven is második kiadásban.

A mű hőse az ismert Toldi Miklós, kiről nem egy mondat tud még a gyermek is Magyarországon s kinek viselt dolgait ezelőtt mintegy harmadfél századdal Ilosvai írta meg verses krónikákban. E mondatöredékek és adómákból, mellyek ugy szólva csak vasvillával voltak egybehányva, Arany olly költői beszélyt alkotott, melly ritkítja párját nem csak nálunk, de idegen nemzeteknél is. Minden magyar embernek olvasni kell ezt, mert Toldi jellemében minden megvan, mi a magyar ember természetében nagy, szép, becsülendő szóval mi igazi magyar. Kiben magyar szív dobog, az önérzéseit fogja feltalálni a Toldiában. Öreg ifju egyaránt érteni s érzeni fogja, s midőn leteszi a könyvet, büszke lesz reá, hogy magyar. Ezért Arany nagy népköltő, igazi népköltő, mert érzi, a mit népe érez, mert tudja mi az, mi kedves népe képzeletének, mert ugy adja elő, hogy az is megérti, ki olvasni nem tud, s az is gyönyörködik benne, ki legmiveltebb.

Toldi kalandjai azon kezdve, mint él a béresek közt egész addig, midőn Budán Lajos király udvarában legyözi a csehet, a legérdekeseb, legtermészetesebb s épen ezért a legköltőibben van elbeszélve, mert az a költői, mi igaz, természetes, miről meg vagyunk győződve, hogy megtörténhetett volna, ha nem is történt meg. Sajnáljuk Miklóst, remegünk érte, nagy érdekléssel kísérjük végig viszontagságain s örvendünk, midőn sorsa jóra fordul. Miklós vitéz, mintegy oroszán, anyjához gyöngéd, mint egy kis gyerek, szolgálójához olyan, mintha testvére volna. A természetes romlatlan szív, a testi és lelki erő, a férfiaság képe ő. Milly szép jelenésekkel ajándékoz meg a költő szüntelen. Midőn elbucszuk anyjától, midőn bujdosik, midőn vigad a csárdában, midőn meg-

jelen mint hős, midőn a király előtt megöleli anyját a legszebb részletet. A fiú szeretetet alig festette költő meghatóbban. E mellett milly szép alföldi tájképek s a magyar családi élet milly érdekes rajzaival találkozunk. S milly tösgyökeres s mégis a legköltőibb nyelven szól a költő. Semmi erőltetés, semmi idegen szag, igazi magyar, költői nyelv, épen azért a legművészebb.

Olvasóink sokszor hallhatták emlegettetni a népies költészetet. Olvasásuk el „Toldi”-t. Itt feltalálják egész fényében, egész dicsőségében. Csak az illy művek olvasása s hü felfogása őrzi meg az idejét azon urficska költők rakoncátlanságaitól, kik a magyar népet csak betyárkodásban szeretik feltüntetni, megtanulnak egy-egy pórias s körmönfont kifejezést vagy tájszót s azt hiszik, hogy már bírják a kulcsot a nép szívéhez.

Toldinak egy magyar ember könyvtárából sem szabad hiányozni.

Hunyadiak kora. I. II. III. és X. köt.

Irta gr. Teleki József. Pest, 1852—1853. Emich nyomdája. Egy kötet ára 3 ft. 20 kr. pp.

A Hunyadiak kora, mellynek halhatlan hősei a nagy Hunyadi János és dicső fia Mátyás, hazánk történetének legfényesebb korszakát, hatalom és dicsőségben leggazdagabb korszakát. E korszak történetét tárja elénk gr. Teleki munkája Zsigmond király halálától a nagy Mátyás király haláláig s így 1437—1490-ig: ben foglalattatik tehát abban a Hunyadi János kormányzóságán és Mátyás uralkodásán kívül osztrák Albert, lengyel László vagy I. László a kis vagy német László uralkodási idejök is, kiknek korában már Hunyadi János volt tulajdonkép az ország lelke, a nemzet legelső embere.

Csaknem harmincz évi folytonos tanulmány gyümölcsét adja át nemzetének a köztiszteletben álló szerző. Egy több, mint hatvan éves s mintegy negyven magas és fényes országos hivataloskodás gazdag tapasztalásai szólnak hozzánk komoly nyugodt, szenvedély és pártnézettől tiszta felfogás hangján, lelkesült hűvel emelve és dicsőítve mindenütt a haza, emberiség ügyeért küzdött és élt nagy férfiak erényeit és sujtva mindenütt a gazt, erkölcstelen.

Gr. Telekit e munkája minden eddigi történetíróink fölé emeli. Hasonlíthatlan szorgalommal s lelkiismeretességgel gyűjtött össze és bíralt meg minden adatot. Ő minden állításának, minden szavának urát adja s így az olvasónak csak igazat nyújt. Korrajzot ad, melly minden oldalról elé van állítva. S e korrajz fölött egy nyugodt, higgadt, önmagával teljesen önhangzó, tiszta kedély, es erős ítélet varázsa lebeg. E mellett azon magas hivatalos állás, mellynél fogva sok zárt vagy nehezen használható levélteként előtte megnyitott, számos eddig használatlan történeti kincs jutott kezébe. Gazdag könyvtára mellett a közölköktől ment óvast egészen tanulmányának szentelhetve nagy előnye volt abban, hogy szeretett nemzetét egy illy emberileg szólva tökéletes történeti műkincsesel megajándékozhatta.

Az egész munka 12 nagy kötetre fog terjedni, mellyek közül a három első és a tizedik már a közönség kezében, a negyedik határ alatt. A három első kötet hazánk történetét adja 1437—1467-ig egy-egy darab mintegy tiz esztendő. A tizedikben a munka közben felhasznált és idézett csaknem mint ismeretlen oklevelek vannak közölve 1437—1460-ig leghűbb másolatban s magyar kivonatokkal. A negyedik és ötödik kötetben be lesz fejezve a tulajdonképeni történeti előadás, s a következő négy kötet hazánk polgári, egyházi, katonai kormányát, az ország szervezését és földrajzát, a nemzet szellemi beléletét, a tudomány, művészet, ipar és kereskedelem állását, törvények, szokások, erkölcsök ismeretét fogja adni. A tizedikhez még két kötet járuland, mellyek kiegészítendik a gazdag „oklevéltárt.”

Az előadás világos, mint világosak a szerző gazdag ismeretei, tiszta, mint szerző élet és politikai elvei, komoly méltóságos, mint a tárgy, mellyel foglalkozik, egyszerűen szép, természetesen folyékony. A nyelvújításokat szerző nem hajhászsa, de azért helyes ujat meg nem veti s némi régiség zománczával tündöklök, melly jól illik a tárgyhöz s mi legfőbb, igen érthető tiszta magyar. Sehol sem találhatni keresettség vagy erőszakoltság. E munkát nem csak a szaktudós, de minden értelmes magyar gyönyör és haszonnal olvashatja.

S ki ne ohajtana ismerni nemzetét a nagyság és dicsőség tetőpontján? Ezt csak az összes műből fogja igaz világitásban beláthatni. Hiszünk, hogy nem csak a felsőbb vagyonos körök, nem csak a tudományosan művelt férfiak, hanem azon magyar közép osztályban is, melly hona és nemzetisége szeretetében egy által sem engedte, s engedi magát felülmulatni, számosan fognak találkozni, kik sietni fognak e soha becsét nem vesztő művet családi kis könyvtárukat gazdagítani.

A nemes gróf, mint a magyar akadémia elnöke, a nemzeti tudományosságban olly fényes Teleki névhez méltón e munkájának összes példányait ez intézetnek ajándékozta, minden költséget maga fizetvén ki. Kik tehát e munkát megveszik, egyik legdrágább országos intézetének pénzalapját gyarapítják. Az egész munka egyébiránt igen díszesen van kiállítva. Az eddig megjelent köteteket e következő hű arcképek díszítik. I. Albert és Erzsébet II. Hunyadi János, V. László. III. Mátyás király. Szilágyi Mihály és II. Pius pápa. X. Albert és Erzsébet gyermekkorukban és két hasonmás. △

Nemzeti színház.

Mult héten csupa bűvészből álltak a nemzeti színház előadásai. Egy francia bűvész mutogatta szemfényvesztéseit a színpadon. Meg kell neki engedni, hogy ügyessége sok, azonban mi, kik nem szeretjük az emberi dolgokat természetfölöttieknek tartani, kénytelenek vagyunk itt is előállni a kritikával s a mit még senki sem tett előttünk, magyarázatokat adni a bűvészethez.

Mutatványainak egy vége a gyors elcsereléseken és eldugásokon alapul, más része chemiai és mechanikai készletek hozzájárultán. Első esetben ügyessége, másokban ötletei bámulhatók.

A kimosott és elégetett zsebkendők két különféle tárgy és nem ugyanazok, a miket ő később vissza ad. A színpad alja egészen üres, ennél fogva az üreslábu asztalokon keresztül minden csere megtörténhetik.

A háttérben levő asztal le van függönyözve, s annak egész lapja számtalan helyen kinyílik. Midőn a kalapban terem a tengeri nyul, akkor az asztal alól dugják azt bele, midőn ugyanaz kétfelé hasítva, két nyul lesz belőle, akkor a másikat a letett karja alatt dugják fel az asztalból, oda tiúnik el a galamb is, mellyet látszólag a gyertyánál eléget. A sok körülrakott gyertya még jobban gátolja a nézőket a cserék észrevételében.

A pohárban tánczó tallérkára vékony selyemszál van ragasztva viaszal fogva. Egy darab e viaszból még akkor is rajta volt a talléron, midőn az tulajdonosához visszakerült. A kártyák megismerését mások is tudják.

Az összerakott és szétszedett rézkarikák közül az a hat, a mit a közönség kezébe ad, ép, de a többinek nyitja van, s csak a gyorsaság bámulandó, mellyel azokat össze tudja illeszteni, a nélkül hogy tenyerében a nyílást észrevénnek.

A bűvös vacsoránál a felakasztott üstnek kettős feneke van. A bűvész sárgarépat és káposztalevelet hány bele s azután a káposzta helyett tengeri nyulakat szed ki belőle. Igen természetes, mert a tengeri nyulak megették a káposztát.

A magnetizálás mutatványa igen természetes tünemény s azt bajos volna tagadni.

A számtalan lapda, miket szemünk előtt gömbölyget, összenyomott rugannal van tele, melly a dörzsölés által lassankint gömbölyüvé válik.

Az egy lapos tokból kiszedett tárgyak mind úgy vannak elkészítve, hogy rugók által összehajthatók és ismét felállithatók legyenek.

A különféle borokat töltögető üveg rejtett csövekkel van ellátva.

A hirtelen felforralásnak vannak chemiai módszerei.

Mikor a középső asztalról leveszi a függönyt, már akkor az alatta rejtő segéde eltűnt a súlyesztő alatt, s akkor rendesen végződik a mutatvány s a függöny legördül.

Maguk a bűvészek is azt szokták mondani: gyorsaság nem boszorkányság.

Egy amerikai bűvész épen azt cselekedte, hogy előadásai végén mindent megmagyarázott a közönségnek. És ez által kétszeres erővel vonta mutatványaira a nézőket.

Ipar-, gazdaszat- és természettani ismeretek.

⊙ **Köszénél fűtés.** Hazánknak több vidékén olly drága kezd lenni a fa, hogy a tüzelő többé kerül, mint az élelmi szerek. Pesten jelenleg egy öl fa alkalmas felvágatással együtt nem kevesebb, mint tizennyolcz p. forintba kerül. És ez így van minden olly helyen, hol nagy a fogyasztás. E drágaságból semmi sem segít ki más, mint a köszén. Két mázsa legjobb köszén ára 1 ft. 20 kr. p. és ez épen annyi ideig tart mint fél öl fa. Tehát olcsóbb mindennemű tüzelőszernél, még a szalmánál és a tőzegnél is, hozzá járulván ez, hogy a szalmának nagy hely kell, a köszén pedig sok elfér egy szegletben. Pesten a legtöbb uri házaknál ezzel kezdenek fűteni. Csupán arra kell ügyelni, hogy tüzelés előtt a szén be legyen áztatva, így elveszti kellemetlen szagát az égéskor. Kívül fűtő kemenczékben egyszerű vaskosarat szokás alkalmazni, s ebbe rakván a szén, kevés forgácsal alá lehet gyújtani, azontul magától ég. Mind azok, kik ezt használják, csak azon sajnálkoznak, hogy mért nem használták már az előtt is? Angliában azt tartják, hogy a köszénbányák becsesebbek az aranybányáknál. Nem sokára mi is át fogjuk látni ezen mondás igazságát.

⊙ **A párisi tudományos akadémia** 100 ezer váltó forintot tűzött ki jutalmul annak, ki a krumpli rothadás ellen valami általános szert talál fel. Ugyanennyit kap, ki a szőlőbetegség orvosságát felfedezi. Annak idejében a tett felfedezéseket mi is közölni fogjuk.

Ez ideig a szőlőpenész ellen legfogyanatosabbnak találtatott a penészes venyigéknek erős luggal való befecskendése.

⊙ **Uj találmány.** Az ember minden csodáit a természetnek hasznára kezdi fordítani. A villám által izenetet küld (villanytelegraf), a gőzzel utazik, a napfényvel rajzol (daguerotyp), most ismét egy új felfedezést tettek a külföld vegytudósai. A chemia sok aranyat erőt feltalált már, a mióta az alchymia megszűnt az aranyat keresni. Ez új találmány abból áll, hogy mint lehetne a *bolygó tüze*ket valóságos gyertyákká átváltoztatni. Mint tudjuk, hazánknak is van több helyeken olly gyantás rődréteg, mellyet tüzelésre lehet használni. A vegytudósok tehát felfedezték, hogy a *turfából* (gyantás föld-tőzeg) chemiai műtétel által kén-savanyos ammoniacumot, eczetsavanyos meszet, naphthát, olajat és *paraffint* lehet nyerni. Ez a paraffin pedig tökéletesen alkalmas gyertyakészítésre. Már most csak azt kell tudni, hogy mi ez a paraffin? Ha zsírmázt (kulimász) destillálunk, három különböző nedvesség válik belőle. A többi közt bizonyos sűrű olaj, melly kén-savanyóval (vitriol) vegyítve, ettől 212 foknyira felforr, s megülepedve, egy szín nélküli olaj válik el belőle, s ez a paraffin, mellyet azért hívnak így, minthogy kevés vegytani anyagokkal van rokonságban (parum affinis). És ilyen van igen nagy mértékben a turfa között, minélfogva most ezt Irlandban nagyban kezdik előállítani. Ime tehát nem pusztá szó ez a példabeszéd: ollyan életrevaló ember, hogy még a kőből is olajat tud facsarni.

⊙ **Párisból.** Egyike a legnagyobb nevezetességeknek most Párisban a mult években elkészült és rendezett *táviradai* (telegrafi) *torony*. 1853-ban háromszázézerenél több távirati sürgöny küldetett általa szét. Ezen mintegy 40-50 lányi magas torony a belügyministerium egyik udvarán áll, s Franciaország sziv kamarájának nevezhető. 150 sodrony terjed szét belőle, mellyek 64 megyével tartják fenn a folytonos összeköttetést. Ironok, távirászok, vegykémek, fordítók, futárok s más illy személyek egész seregé fut fárad benne éjjel nappal. Mig a belügyminiszter salonjában fogadja a látogatókat, az alatt 64 megyefőnökkel társaloghat, s a hivatalnokok egész táborát hozhatja mozgásba az egész országban. Sőt egész Európa közlekedésben áll e toronnyal. Eddig is azt szokták mondani, hogy a kinek jó füle van, az Párisban a világ üterét hallgathatja; mennyivel inkább mondhatják ezt most azok, kik a párisi telegrafi toronyban dolgoznak!

⊙ **Sok van még a nap alatt, a miről a bölcseneknek nincs fogalmuk.** Newton, a híres természettudós a mult század vége felé egy munkát irt szent Jánosnak „jelenések könyvéről”, mellyben az apostol jóslatai után, azt mondja: „jön idő, a midőn az emberek olly gyorsasággal fognak utazni, a minőről ez ideig senkinek sem volt fogalma, sőt az emberi ész oda fog jutni tudományos ismeretei által, hogy találand eszközöket, miknél fogva egy óra alatt tíz mérföldet lehet haladni.”

Ez állítást felkapta Voltaire, ki minden földfeletlinek látszó eszmét tagadott, s illy szavakkal gunyolá ki Newtont:

„Nézétek ezt a hatalmas eszü Newtont, ki a súly törvényét feltalálta s csodákat fedezett fel, miken elbámultunk. Most, hogy öreggő és gyermekessé lett, elkezdé azt a könyvet tanulmányozni, a mit bibliának hínek, s véleménye szerint, ha az abban foglalt meséket igazaknak akarjuk tartani, el kell hinnünk, hogy valaha az emberek tíz mérföldet fognak utazhatni egy óra alatt. Szegény öreg bolond.”

Igy szól Voltaire, a bölcs. És néhány évtized mulva felfedezé Foulton a gőz erejét, s most utazunk tíz mérföldet egy óra alatt. Illyen azok-

nak bölcsessége, a kik csak tagadni tudnak, s a kikre nézve semmi sem létezik, a mi az ő tudásukon kívül van.

△ Természeti tűnemény. Valami általános hanyatlás kezd észrevehető lenni a természetben. Huszonnégy év óta a cholera pusztit az emberiségben, azóta nem csak a házi állatok közt, hanem e vadak seregében is tapasztaltatik valami irtó ragály, tavaly a nagy óriás kígyók döglöttek Afrikában szerteszéljel, az idén az atlanti tengerben vehető észre valami halálos vész a halakon, úgy hogy néhol a víz színe el van lepve felpuffadt halakkal. Azon kívül a növényországban is eddig nem ismert veszendőség kezd mutatkozni. Eleinte a burgonyavész, azután a szőlőbetegség, s most merikai lapok hirtelen, hogy ott a citrom, kokusz, ananász és szegfűg kezd hasonló silylésnek eredni. Tán a föld maga beteg? Már ezt én egyedül csak az Ur gyógyítja meg.

Pest, má

A „Vasárnapi Ujság” hetenként egyszer egy nagy negyedréta iven meg fog
Előfizetési díj helyben: márczius, aprilis, május és június hónapokra, az
hónapra 40 pkr. (Házhoz küldve 1 pft.) — Márcziustól fogva utolsó december
tiz hónapra 1 ft. 40 kr. pp. (Házhoz küldve 2 ft. 24 kr. pp.)

Lajos Napoleon.

Alig van ember, kiről olly rövid idő alatt annyi külön jellemrajzokat olvastunk volna, mint a mostani francia császárról, Napoleonról. Most ismét Angliában jelent meg egy regény, melynek szerzője, úgy látszik, hosszabb ideig élt korábbi császárok közt, mint a többi között következőket mondja: „1839-ben ismerkedtem meg Lajos Napoleonnal; nem könnyen felejtjük az illy fontos eseményt. Nagybátyja, József, a hajdani nápolyi és spanyol király, egy felette jóindulatú, szíves férfit, mutatott be nála. Természetes, hogy így elég

latok, mintha... nemény idegétől az emberek úgy elvesztik eszüket, mintha örökké ittasak volnának. Talán ezért küldik oda azokat; a kiknek több eszük van, mint kellene.

Jó tanácsok.

- Ne örömet ír levelet, és a mit kaptál, azt el ne égésd; mert a levél tanubizonyság.
- Sokat láss, keveset csodálj; sokat hallj, keveset higgy; sokat tudj, keveset beszélj; sokat kerülj, keveset félj; sokat dolgozzál, keveset költs.
- Mikor eszel, soha se haragudjál, haragjában az ember azt sem tudja: ludpecsenyét eszik-e, vagy főtt bakancsot?
- Asszonyok számára. — Ha férjetez ollykor kedvetlenséget mutat, soha se kérdezzétek: mi bajod? — Elmondja azt úgy is, ha valami fontos dolog, míg a kérdezőstől jobban elvadul.
- Leányok számára. — Az emberek nem örömet házasodnak. Ez nagy baj. Még pedig nagy baj az egész társadalomra nézve. Ha a fiatal

leányok a helyett, hogy idegen nyelveken csevegni s zongorákat kizozni tanulnak; tanulnának szorgalmasan a háztartás munkáival s a családélet hivatásával megismerkedni, akkor megszűnnék a férfiak házasságiszonya.

Heti vásár.

△ Olcsóság a régi boldog időkben. Mai időkben fogalmunk sincs arról az olcsóságról, mellynek apáink örvendtek. Mikor II. Lajos idejében egy véka buza négy lengyel garas, egy rőf thalyt, ruhának való, két máriás, egy pint bor egy fillér; midőn az országrendei a Belgrádba deputált követeknek uti költségül fejenként négy magyar forintot utalványoztak. Ekkor mondhatta a gazda szolgájának azt, hogy: „nesze fiam egy garas, eredj a városba, végy korsót, meg szeget, igyál egy pohár bort s a mi pénz megmarad, hozd vissza.“ — Régen volt az!

Régi dolgok. Lucianus azon munkájában, mellynek czime: „hogy kell történetet írni?“ egy következő hadijelentést hoz fel, a romai seregnek az Eutropusnál kivított diadaláról: „Priscus fővezér csupán harczkiáltása által huszonnégy ellenséget ejtett el egyszerre, a csatában pedig az ellenség részéről elesett háromszáz hetven ezer kétszáz és hat ember, míg a rómaiak csak két halottat és kilenc sebesültet számitanak.“ Hasonló hadijelentések az újabb korban is olvashatók.

Tárogató.

— A Félegyháztól Szegedig vivő vasut e napokban nyitattott meg a közönség használatára, így Bécsből egy nap és éjjel Szegeden lehetni. A hajdani bölcsék idejében ez utra sáros időben két hét kellett.

— Daczára az országos nagy naptárnak, mellyben az idén nincs hamvazó szerda, ez a szomorú nap még is bekövetkezett s véget vete a hosszú farsangnak. A nagy örömből nem maradt meg más, mint a kifizetetlen árjegyzékek. Látjátok feleim mik vagyunk? Por és hamu vagyunk.

— A pesti nemzeti színház melletti Beleznay kertben állandó lovardát szándékoznak építeni. Ez a hír lehet csak tréfa, mert ha valóság volna, az intézet tekintélyes kezelői bizonyosan sietnének a mind szellemileg, mind könnyen kigyulható természeténél fogva veszélyes alkotmány szomszédsága ellen tiltakozni.

— A budai Istenhegyi kápolna építése jövő hóban megkezdetik.
— Dunánkról eltisztult a jég, azóta sok gőzöt láthatni a két part között, mellyek indulásra készülnek.

Színházak. Párisban ministeri rendelet által a színházakban minden kötél-tánczosok, bűvészek, birkozók s más egyebek letiltattak a színpadról, mint mellyek a művészet romlására vannak.

Az aradi színház már megnyitattott új és diszes felszereltetése után. Szabó és Havi szorgalmasan alakitnak egy jó társulatot.

A kolozsvári országos színház jövő évre bérbe fog adatni, hir szerint egyike nevezetesebb iróinknak és egy a legpracticusabb színészek közül szándékozik az ügyvezetést magára vállalni.

A pesti nemzeti színháznál egy hét alatt két tánczvizgalmon és négy bűvészi előadáson kívül még egy opera is került színre.

A debreczeni és nagyvárad színházak számára Szákfy alakit nagy számú és jeles társaságot.

— Párisban mult hónapban egy új operát adtak a nagyhirű Mayerbéertől „Az északi csillag.“ A közönség régóta nagy várakozással volt e mű iránt, s daczára minden politikai s hadi izgatottságnak, ideje s pénze is maradt ez élvezetre. Az első előadásoknál 200—300 frankot is adtak egy zártszékért, s egy páholyért 1000—1500 frankot. Sok pénz, de nem lehet bajnak mondani, ha egyszer másszor egyébre is költ a pénzes világ, mint vasuti részvényekre, börze-papírokra, agarakra és más effélékre.

Halál-hir.

† Mult hónapban halt meg: Sükei Károly, losonczy tanár, egyike jelesebb iróinknak.

Bécsi börze márczius	Tavirati közlés		
	1.	2.	3.
Státuskötelezvény 5 %	87	86 1/2	84 3/4
„ 4 1/2	76 3/4	75 3/4	74 3/8
1834-ki sorsjegyek 100 ftos	216	213 1/2	211
1839-ki „ 100 ftos	127	123 1/4	118
Baukrézvény darabja	1248	1221	—
Éjszaki vaspálya oszt.	—	2220	2190
Dunagőzhajózási részvény	598	575	560
Augsburg	131 3/8	132 3/8	133 1/2
Hamburg 100 Beotallérért	98	98 3/4	99 1/2
London 1 font sterlingért.	12.48	12.57	13.
Páris 300 frankért	154 3/8	156 7/8	157 1/2
Cs. kir. arany	—	—	38
Ezüst	—	—	33

Dunavizallás márcz. 1. 4' 8'' 0''' 0 fól. | 2. — — — 0 fól. | 3. 4' 1'' 1''' 0 fól.

Felelős szerkesztő: Pákh Albert.

Edelmann Károly, pesti könyvtárosnál kapható :
MAGYAR ÖNÜGYVÉD,

vagyis : mindennemű jogügyletekbeni tanácsadó,

minden osztályu honpolgárok számára

gyakorlati ismertetésekkel s útmutatással is, a legújabb törvényeken

különösen pedig : hogy kelljen szerződéseket kötni, folyamodásokat, hatósági beadványokat, meghatalmazványokat, kötelevényeket, bizonyítványokat, stb. stb. szerkeszteni, mely hatósághoz fordulni, u

stb. stb. minden jogügyek teljes biztossággal, jogérvényességükkel, s minden jogügyletbeni tanácsadással, s példával felvilágosít

30 iv nagy 8-rét. — Ára csak 1 forint; keményen kötve 1 forint

Az általános polgári törvénykönyv 2-ik §-a ekkép rendelkezik : „mihelyt valame mentheti magát avval, hogy az neki tudomására nem esett“: de különben is általános excusát, sed non excusat ignorantia juris.“ Ugyan ennél fogva, különösen mostani átalakításban minden honpolgárnak a törvényekkel megismerkedésre. Hogy ezen megismerkedésnek törvényes szakférhnek, legkönnyebben megyen az efféle könyvekből, melyek többny társadalomvilágosítanak, már régen elismerték az angolok, kiknél az Önügyvéd (Self-Lawyer) kötetek közé tartozik. Némethonnan is van már Önügyvédje, és hisszük, hogy az a legnélkülözhetlenebb szükség lett kielégítve.

A munka tartalomgazdagságának megítélhetésére szolgáljon a tartalom.

TARTALOM.

I. RÉSZ. — I. Fejezet. — Magán-okiratok általában.

a) Hatóság közbenjárása. b) Aláírás. c) Nyelv. d) Pecsételés. e) Kelet kitétele. f) Tanuk használása. g) Szerkesztés módja. h) Bélyeg. Bélyegadótló mentes személyek, tárgyak. Bélyegpapír. Birói eljárásnál fizetendő bélyegadó. Közvetlen bélyegadó.

II. Fejezet. — Egy oldali okiratok vagy nyilatkozatok.

I. Bizonyítványok. II. Vét bizonyítványok s nyugtatványok. III. Tértvény. IV. Felmondás. V. Hirdetmények. VI. Engedelmények. VII. Számadások és számlák. VIII. A végrendeletekről.

Kicsoda képes végrendeletet? — Az örökség kiosztása. — Mi a fiókvégrendelet? — Melyek a végrendelet külső kellékei? — Mikor szűnik meg a végrendelet érvényessége? — Kik nem képesek a végrendeletnél mint tanuk fellépni? — Mi értetik nővédek jog alatt? — Mi a kedvezményes végrendelet? — Az örökjogról. — Örökleni nem képesek. — A hagyományokról. — A törvényes örökösödésről. — A köteles részről és a köteles vagy örökösbeszámításról. — Melyek az örökösnek teendői, s melyek az ellene tehető jogos intézkedések? — Az örökösök. — Az általános polgári törvénykönyv hatályba lépte előtt kelt végrendeletek, örökségek s az ide vágó jogokról. — Özvegyi és hajadoni jog. — Bélyeg. — Peldányok.

III. Fejezet. — A szerződésekről.

I. Az adás-vevési szerződés. II. A csereszerződés. III. Társasági szerződés. IV. Bérszerződés.

1. Munkaszerződés. 2. Díjszerződés. 3. Kiadási szerződés. 4. Oktatási szerződés. 5. Szolgálati szerződés.

V. Ajándéki szerződés. VI. Meghatalmazási szerződés. VII. Zálagszerződés.

A szerződési és birói zálagról.

VIII. Kezességi szerződés. IX. Szerencsekötés.

X. Letéti szerződés. XI. Utalvány. XII. Az egység.

XIII. A haszonkölcsöni szerződés. XIV. A kölcsön-szerződés. XV. Bérleti szerződések. XVI. A házassági egyezmények.

IV. Fejezet. — Váltói kötések és váltórendszer szabály.

— Általában.

Az idegen váltókról. — Az óvás, az elfogadás végetti bemutatásról. — Biztosítási vizskeret. — Fizetés hiánya miatti vizskeret. — Névbecsülés. — Másodpeldányok és másolatok. — Elvezetett váltók. — Hamis váltók. — Váltói elévülés. — A váltóhitelezőnek kereseti joga. — Külföldi törvényhozás. — Hiányos aláírások. — Saját váltók. — Bélyeg. — Váltók példányai.

II. RÉSZ. — I. Fejezet. — Törvénykezési eljárás peres-ügyekben vagyis perrendtartás.

A per fogalmának tétele. — A bizonyításról általában. — A bizonyítási különös módokról. — A tanuk általi bizonyításról. — A birói szemle általi bizonyításról. — Az eskü általi bizonyításról. — Becsomózás. — Az ítéletek és végzések. — A főlebbezésről, folulvizsgálati kérelemről, semmiségi panaszról és folyamodásról. — Az előbbi állapotok visszahelyezése. — Az egységről. — A választott bírak. — A biztosításról. — Az időleges személyi

fogságról. — A tila delkezésekről. — A

II. Fejezet. —

A) I. SZAKASZ.

I. A határoz

1. Személyi bír

logi birói illeték. 3

törvényhatóság.

II. Végrehajt

II. SZAKASZ. — A

Hagyaték tárg

ágytól s asztaltól k

zonyítása s holtnek

logi ügyek. — Ke

Okiratok, hitelesíté

B) A birói hatósá

III. Fejezet. —

VI. Fejezet. —

Első szakasz : I

szakasz : az igazsá

adó és pénztári ügy

V. Fejezet. —

1. Megyei ható

III. RÉSZ. — Be

1. Fogalmok

3. Törvényes rend

elintézéséről. 5. Be

I. Uj felfedezések

nyok adóssági követelések iránt. III. Beadványok ker

reskedelmi s ipar-ügyekben.

Előismertetés.

I. Kereskedés.

A) Szabad kereskedés. B) Rendes kereskedés. — Nagyke

reskedés. — Kis vagy részletbeni kereskedés. — A kereskedőj

segéd személyzetéről.

II. Gyárügy. III. Kézmű-ipar.

Kellékek, az engedélyezett szorosabb értelemben iparok

nál. — Az engedélyezett iparágakat illető jogok. — Az iparüzök

kötelezései. — Czehok. — Czehrendtartás. — A legényekről. —

A mesterekről. — Az özvegyek. — A czehelőjárókról. — A

czehgyűlésekről. — A czehládáról. — A czehvagyonról. — A

nem czehbeli kézmű-iparágak belviszonya. — Az iparüzletek

megszűnéséről általában. — Bélyeg. — Peldányok.

IV. Folyamodások a gyámbiróságához házassági en

gengélyért. V. Beadványok kihirdetés alóli felmentésért.

Panasz megtagadott felmentés miatt.

Függelék. — Rövid jogtudományi szótár.

FELHIVÁS.

Sopron-megyei kis-tatai helységben s annak határában behozandó arányosítás és tagosítás érdemében választatott bíróság előtt indított tagosító és arányosító pernek Kis-Tatában a helyszínen leendő felvételére folyó 1854-ik évi márczius hó 16-ik napjának reggeli 9 órája határidőül kitűztetvén ezen határidőben és helyen a választott bíróság előtti megjelenésre minden, a kis-tatai helységben kívül, bárhol lakó vidéki közbirtokosok törvényesen idéztetnek.

1854. márczius 5-én. — A választott bíróság február-hó 1. napján

pedig is elfér egy szegletben. Pesten a legtöbb uri házaknál ezzel kez

denek fűteni. Csupán arra kell ügyelni, hogy tüzelés előtt a szén be le

gyen áztatva, így elveszti kellemetlen szagát az égéskor. Kivül fűtő ke

menczékben egyszerű vaskosarat szokás alkalmazni, s ebbe rakván a sze

net, kevés forgácsal alá lehet gyújtani, azontul magától ég. Mind azok,

kik ezt használják, csak azon sajnálkoznak, hogy mért nem használták

már az előtt is? Angliában azt tartják, hogy a kőszénbányák becsebbek

az aranybányáknál. Nem sokára mi is át fogjuk látni ezen mondás igaz

ságát.

• A párisi tudományos akademia 100 ezer váltó forintot tű

zött ki jutalmul annak, ki a krumpli rothadás ellen valami általános szert

talál fel. Ugyanennyit kap, ki a szőlőbetegség orvosságát felfedezi. An

nak idejében a tett felfedezéseket mi is közölni fogjuk.

Ez ideig a szőlőpenész ellen legfoganatosabbnak találtatott a pené

szes venyigéknek erős luggal való befecskendése.

• Uj találmány. Az ember minden csodáit a természetnek hasz

nára kezdi fordítani. A villám által izenetet küld (villanytelegraf), a gőz

zel utazik, a napfényrel rajzol (daguerotyp), most ismét egy uj felfede

zést tettek a külföld vegytudósai. A chemia sok aranyat értő feltalált

már, a mióta az alchymia megszűnt az aranyat keresni. Ez uj találmány

abból áll, hogy mint lehetne a bolygó tüzekeket valóságos gyertyákká át

változtatni. Mint tudjuk, hazánkban is van több helyeken olly gyantás

röldrétet, melyet tüzelésre lehet használni. A vegytudósok tehát felfe

dezték, hogy a turfából (gyantás föld-tözege) chemiai műtettel által kén

savanyos ammoniacumot, eczetsavanyos meszet, naphthát, olajat és pa

raffint lehet nyerni. Ez a paraffin pedig tökéletesen alkalmas gyertyaké

szítésre. Már most csak azt kell tudni, hogy mi ez a paraffin? Ha zsir

mázt (kulimász) destillálunk, három különböző nedvesség válik belőle. A

többi közt bizonyos sűrű olaj, mely kénsavanyal (vitriol) vegyítve, et

től 212 foknyira felforr, s megülepedve, egy szín nélküli olaj válik el be

lőle, s ez a paraffin, melyet azért hívnak így, minthogy kevés vegytani

anyagokkal van rokonságban (parum affinis). És ilyen van igen nagy

mértékben a turfa között, minélfogva most ezt Irlandban nagyban kezdik

előállítani. Ime tehát nem pusztá szó ez a példabeszéd : ollyan életrevaló

ember, hogy még a kőből is olajat tud facsarni.

• Párisból. Egyike a legnagyobb nevezetességeknek most Párisban

a mult években elkészült és rendezett távirati (telegrafi) torony. 1853-ban

háromszázévezernél több távirati sürgöny küldetett általa szét. Ezen mint

egy 40—50 lábnyi magas torony a belügyministerium egyik udvarán áll,

s Franciaország sziv kamarájának nevezhető. 150 sodrony terjed szét

belőle, melyek 64 megyével tartják fenn a folytonos összeköttetést. Ir

nokok, távirászkok, vegykémek, fordítók, futárok s más illy személyek

egész serege fut fárad benne éjjel nappal. Mig a belügyminiszter salonjáb

an fogadja a látogatókat, azalatt 64 megyefőnökkel társaloghat, s a

hivatalnokok egész taborát hozhatja mozgásba az egész országban. Sőt

az egész Európa közlekedésben áll e toronnyal. Eddig is azt szokták mon

dogálni, hogy a távirat a világ útjait járja. De most a világ útjait járja

der házbán, Pesten.

Bika- és tehén-eladás.

Pázmány Dénes ur részéről közhírré tétetik : hogy Baracsán — Mártonvásár mellett — 4 darab két és három éves, hágasra alkalmas schweitzer-bikák, és 6 darab fiatal schweitzer-tehének eladandók. (1)

Ló here-

s egyéb

TÁZARMÁNY-

magvaknak

NAGY RAKTÁRA létezik

Mayr Károlynál Pesten,

(1) duna-soron a „öld kossoruhos.“